

Sezai Karakoç'un Hikâyelerinde Diriliş Felsefesi

Mehmet Erdem Temür*

Giriş

Sezai Karakoç, İkinci Yeni hareketi içinde yer almış, edebiyat ve fikir ortamına önemli eserler kazandırmıştır; ancak Karakoç bundan çok daha fazla ilgiye mazhar olmuş ve bir düşünce adamı olarak ortaya koyduğu "Diriliş Düşüncesi" ile Türk düşünce hayatında bir ekol olma fonksiyonu icra etmiştir. Özellikle Necip Fazıl Kısakürek'in "Büyük Doğu" fikri sonrasında "Diriliş Düşüncesi", Türkiye'de entelektüel arenada fikir hayatını besleyen önemli bir damar olma özelliği sergilemiştir.

Karakoç'a göre hayat, insanın kendisini aradığı bir süreçtir. Tüm insanlık kendi hakikati peşinde koşmaktadır, onu aramaktadır. Karakoç da hayatı boyunca kendi hakikati peşinde koşmuştur. İnsan olmak, Karakoç'a göre bazı sorumluluklar gerektirir. İnsan, görev ve sorumluluğunu yerine getirebildiği ve arayış merhalesinde ortaya koyduğu niyet ölçüsünde hayat bulmaktadır. Elbette hedefe giden bu yolda belirli kurallar vardır ve bu oluş, belirli bir düşünce yatağında gerçekleşmektedir. Bu bir bakıma *diriliş* düşüncesinin somut tezahürü olarak hayat bulmaktadır.

Karakoç, modernizmin kuşatıcı etkisi altında toplumsal hayatı kirlenmiş olarak değerlendirilmektedir. Bu minvalde Karakoç, insanlar arası ilişkilerle birlikte, insanlarla Allah arasındaki ilişkinin gelip dayandığı bu noktayı sorgulamakla işe başlamıştır. Bu aynı zamanda *diriliş*

* Yüksek Lisans Öğrencisi, Fatih Üniversitesi, Yeni Türk Edebiyatı Ana Bilim Dalı.

düşüncesinin ortaya çıkışına zemin oluşturacak zihin egzersizlerini ortaya çıkarmıştır. Bu bağlamda inandığı değerlerden müteşekkil duygu ve fikir dünyası ile kendisine bir mevzi ve onu ilerletmek suretiyle toplumla temas kurmuş ve *diriliş* düşüncesini topluma aktarma fonksiyonunu yerine getirmiştir. Yazmış olduğu iki hikâye kitabı, bu temasın edebiyat-toplum bağlamında somut bir örneğidir. Bu bağlamda Sezai Karakoç, edebiyatı bütünüyle kuşatmak arzusunda olmuştur ve edebiyatçı kimliği ile hikâye sahasında da eserler vermiştir.

Diriliş Düşüncesi

Sezai Karakoç'un eserleri arasında *Diriliş Neslinin Amentüsü* ayrı bir yerde konumlanır. Çünkü bu eser yazarın düşünce arka planını yansıtan, fikirlerin damıtma damıtma geliştirilip bir doktrin hâline getirildiği fikir kitabıdır. Bu yüzden *diriliş* düşüncesinin anlaşılması hususunda *Diriliş Neslinin Amentüsü* mihenk taşıdır.

Karakoç'a göre *diriliş*; uğurlu ve iyilikçi topluluğu gerçekleştirmenin adıdır. Bu bakımdan *diriliş* aynı zamanda şeytana karşı bir duruştur. Çünkü şeytanın topladığı ve uğursuzluk saçan topluluklar vardır. Bunların dağıtılması gerekmektedir. Diğer taraftan ise *diriliş*, Allah'ın ipine sınımsız sarılan topluluğu oluşturma yoludur, yöntemi veya savaşıdır (Karakoç, 2010, s. 13). Dirilişin, kıyamet gününde ölümlerin diriltilmesi anlamını taşıyan "basübadelmeyt" kelimesinden geldiği de düşünülmektedir (Karataş, 1998, s. 128).

Diriliş felsefesi aslı itibarıyla yeni bir toplum, yeni sistemler düzenidir. Elbette bu yeninin eski ile bağları çok güçlüdür. *Diriliş* düşüncesi etrafında toplanabilecek bütün fikirlerin kaynağında bizatihi İslam'ın kendisi vardır. Bu yüzden İslam'dan beslenen *diriliş* düşüncesi, tabiki ve söylemsel tavırlarında ve teorilerinde imanı esas alır. Ancak her şeyden önce *diriliş* düşüncesinin hayat bulması için bireyin özgür olması gerekmektedir. Karakoç, "*diriliş eri*"nin her türlü kayıttan azade müstakil bir temsil olarak kalmasını arzu etmektedir. Bu özgürlük başıboş bir özgürlük değildir. *Diriliş* düşüncesinde özgürlük, öze bağlanma ve Allah'a teslim olma ile gerçekleşebilir: "İnsanı ancak Allah özgür kılar." (Karakoç, 2010, s. 8). Bu yüzden Karakoç; "Allah'a inanan insanın özgür olduğuna inanıyorum." der ve inkârın tutsaklık, inancın özgürlük olduğunu vurgular (Karakoç, 2010, s. 8). Karakoç'un belirttiği üzere, yaşamak ve ölmek, mekâna ilişmek, zamana girmek, bunlar neticesinde zaman ve mekânla diyalog kurmak ancak ve ancak inanç uğruna yapılabilir. Bu inanç, "*diriliş eri*" için bir aşkın ifadesidir. Yoldur, anlamdır, sestir, ülküdür, varoluştur (Karakoç, 2010, s. 9).

Bütün tarihte olduğu gibi iyi-kötü, iman-küfür savaşı sürecektir. Karakoç bu mücadeleden bahsederken *diriliş* düşüncesinin iman cenahında yer alarak mücadelesini sürdüreceğini söylemektedir. *Diriliş eri* aynı zamanda hakikat eridir. Bahsi geçen hakikatin sancaktarlığını ise ilk insandan beri peygamberler yapmaktadırlar. Karakoç, "*diriliş eri*"ne bir misyon çizer ve onun görevinin peygamberlerin izinden gitmek olduğunu söyler. Böylelikle "*diriliş eri*" için bir hedef belirlenmiş olur (Karakoç, 2010, s. 11).

Sezai Karakoç, *Diriliş Neslinin Amentüsü* adlı eserin hemen başında, tam bir inanmışlık ruhu içinde, hiçbir şüpheye yer bırakmadan öncelikle kendisinin bir "*diriliş eri*" olduğunu ifade etmektedir: "Kendimin bir diriliş eri olduğuma inanıyorum." Bununla yetinmeyen yazar hissiyatını yinelemektedir: "Bir diriliş cephesi bulunduğu ve kendimin de o cephede bir savaş adamı olduğuma, olmam gerektiğine inanıyorum." (Karakoç, 2010, s. 7).

Önce inanan yazar, ardından inandığı davayı somutlaştırma yoluna gitmiştir. *Diriliş* düşüncesini evvela bir mücadele alanına hatta daha da ileri götürmek suretiyle savaş ortamına benzetmektedir. Çünkü ona göre *diriliş* savaşı bizatihi zahir olmayan bir durum içinde varlığını sürdürmektedir. Bu yönüyle *diriliş*'in merkezini teşkil ettiği mücadele madde âleminden çok mana âleminde gerçekleşmektedir. Bunun bir zihniyet savaşı olduğunu ve her şeyden öte hayat tarzı, dünya görüşü ve tüm bunlardan doğan yeni medeniyetin eskisiyle yapacağı savaş olarak görmektedir. Karakoç, *diriliş*'in nasıl bir savaş olduğuna dair açıklamalar yapmaktadır:

"Bu nasıl bir savaştır? Topla, tüfekte, bombayla, molotof kokteyli veya füze, nükleer silah veya gazla yapılan savaş olmaktan önce ve öte, bir ruh savaşıdır. Ruhlar arasında olan bir savaştır. Bu savaşlarda bedenlerden ve maddi vücutlardan önce ruhlar, manevi vücutlar yani varoluşlar düşer, tutsak olur, yenilgiye uğrar. Ya da tersine düşürür, tutsak eder, yenilgiye uğratar." (Karakoç, 2010, s. 8).

Karakoç'un *diriliş* düşüncesini anlatırken kullandığı kent kavramı, klasik anlamda anlamış olduğumuz kent manasından çok uzakları işaret etmekte ve Karakoç'un fikir ve hayal dünyasında çok farklı şekillere bürünebilmektedir. Öyle ki bu kent kimi zaman bir ülke kimi zaman hicret edilen yerken kimi zaman somut kimi zaman soyut anlamlara gelebilmektedir. Yine pek çok yerde *diriliş*'in gerçekleşeceği ve yaşanacağı yer veya "*diriliş eri*"nin mekânı olarak da karşımıza çıkabilmektedir:

"Kentler, her yönüyle mümin hâle gelmelidir elimde. Çünkü şehirlerin de inanmış, inkârcısı, nihilisti, ate olanı vardır. Toplam anlamıyla kent, ya imanı ya isyanı haykırır. Ben imanı haykıran, sessizliğinde iman çınlayan şehirlerin mimarı olmalıyım. Müslüm olmak, bana bu görevi yüklüyor." (Karakoç, 2010, s. 41).

Karakoç; şehir, medine, site veya kent ne denirse denilsin, buraların bir medeniyetin ruh arka planını oluşturduğunu, bir sergi mahiyetinde olduğunu ve bir medeniyet yansıması olarak yaşadığını ifade etmektedir (Karakoç, 2008, s. 63).

Diriliş düşüncesi; toplumu, insanı, kenti, devleti, siyaseti, aileyi, eğitimi vb. pek çok alanı içine alan, bu alanları çepeçevre sarma iddiası taşıyan, bu yönüyle de yeni bir toplum düzeni öneren bir sistemdir. *Diriliş* düşüncesinde aileye büyük bir önem verilmektedir. Bu düşünce etrafında kurulacak olan yeni toplum düzeninde, aile bu düşüncenin bütün özelliklerinin sergilendiği mini bir topluluk olacaktır. Devlet aileye müdahalede bulunmayacak, yalnızca daha çok hizmet sunması sağlanacaktır. Ailenin mahremiyeti korunmak suretiyle onun top-

luma ekonomik, kültürel ve sosyal olarak katılımlarının sağlanması sağlanacaktır (Karakoç, 2010, s. 43). Aile ile ilgili daha pek çok nokta düşünülmüştür. Öksüzler, dullar, sahipsiz yaşlılar ve sakatlara öncelik tanınacağı ve onların ihtiyaçlarının çabucak giderilmesi gerektiği ifade edilmiştir. *Diriliş* düşüncesinde, çocuk yetiştirmede ahlak eğitiminin önemli olduğu vurgusu yapılmaktadır. Yetişme çağına kadar çocukların ahlakça ve iradece güçlenmeleri hedeflenmiştir. Çocukların yetiştirilirken İslami öğretilerden beslenilerek yetiştirilmesi lazım geldiği ifade edilmiştir. Güzel huyların çocuklarda yeşermesi sağlanmış olacaktır böylelikle (Karakoç, 2010, s. 45). Böylelikle her bir çocuk "*diriliş eri*" olarak hayat karşısında pozisyonlarını almış olacaklardır.

Diriliş düşüncesi, hayatı olumlayan bir yapıdadır, onda umutsuzluğa yer yoktur. Aynı zamanda bu düşünceye gönül vermiş kişilere sorumluluk ve çeşitli misyonlar yüklemektedir. Öncelikle kendisini düzeltmesi ilkesi açıkça bu düşünce içerisinde yer almaktadır. Ardından ise çevresinden başlamak suretiyle bulunduğu zamanın ve mekânın, *diriliş* düşüncesinin belirlediği ilkeler nazarında güzelleşmesi için çaba göstermektedir. Bu çabalar bireysel ve toplumsal açılımlar sergilemektedir.

Diriliş düşüncesinde iktisadi hayat önemli bir yer tutar. Özellikle iktisadi alan içerisinde iş ahlakına riayet önemlidir. Bu manada kalitesizlikle savaşılmaması gerektiği vurgulanmaktadır (Karakoç, 2010, s. 43). Çünkü kalitesiz mal veya hizmet üretmek bir iş ahlakı sorunudur. Haksız kazanç temin etmektir. Ekonomi faaliyetleri içerisinde güvensizlik oluşabilme ihtimalini yükselten bir durumdur.

Karakoç, *diriliş* düşüncesinin ekonomi anlayışına da değinir. Tüketimde eşitlik olacağını, zengin ve fakir arasında çok farklı bir yaşam olmayacağını ifade eder. *Diriliş* düşüncesinin aynı zamanda kapitalizm ve komünizm gibi dünya sistemlerine karşı olduğunu beyan eder. Bu sistemler insanları yalnızca maddi olarak algılamakta ve onları köleleştirmektedir. Bu yüzden *diriliş* düşüncesinde ekonomiye ve insana bakış çoğunlukla manevidir (Karakoç, 2010, s. 43-44). Tüm bu ekonomik sistemler *diriliş* düşüncesinde, insanın şerefli bir varlık olduğu gerçeği üzerine kurulmuş olduğunu görmekteyiz. İnsanın onurunun zedelenmemesi için bu hassasiyet ile yaklaşılarak çözümler üretildiğini anlamaktayız.

Diriliş düşüncesine göre ekonomi, toplum varlığının temel sebebi değildir. Yalnızca görüntülerinden biridir. Bu bağlamda ekonomi bir amaç değil, bir araçtır. Ekonomi; inanç, düşünce ve sanatın aracı ve sonucu olarak ortaya çıkmaktadır (Karakoç, 2010, s. 92).

Karakoç, İslam'ın altın dönemlerinde yazılan klasik eserlerin günümüze kadar aktarılabilmesi nedeniyle, İslam ülkelerinde iktisat ilminin doğrudan Batı iktisat teorilerine bağlanmış olduğunu ifade etmektedir. Bu yüzden, İslam toplumunun gerçekliği ve toplum yapısıyla uyumadığı için günümüz modern iktisat teorilerine şiddetle karşıdır Karakoç (Karakoç, 1974, s. 5).

Batı'nın ürettiği kavramlar, etimolojik olarak yine Batı toplumunun kendi iç dinamikleri, kültürü ve de tecrübesiyle doğmuştur. Bu yüzden bilim ve teknikte olduğu gibi iktisat ilminde de aynı durum geçerlidir. Batı, kendi toplum karakteristiğine uygun olarak tasarladığı ve ürettiği ve aynı zamanda pratize ettiği bu teorileri İslam ülkelerine pompalamaktadır. İslam toplumları ise, asla kendi değer ve yargılarıyla bağdaşmayacak nitelikte, özünde sekülerlik olan bu kavramları ve teorileri kullanmak durumunda kalmaktadırlar.

Karakoç'a göre, İslam ekonomi anlayışında, Marksist altyapı teorisine veya "*liberalisthomo ekonomikus*" modellerine yer yoktur. Toplum olaylarının altyapısını ekonomi teşkil etmez ve insan da sadece "*homoekonomikus*" olamaz (Karakoç, 1974, s. 14).

Diriliş düşüncesinde, çalışma hayatına ilişkin bazı düzenlemeler vardır. Örneğin, işsiz kimse- nin kalmayacağı bir toplum tasavvur edilmektedir. İşsizlere devletin veya toplumsal kurum- ların iş bulmak zorunda olduğu bir sistemden bahsedilmektedir. Sosyal güvenlik sisteminin de insan merkezli olması ve tüm bu çalışmaların devlet bütçesinden karşılanması düşünül- mektedir (Karakoç, 2010, s. 46).

Diriliş toplumunda adaletin temelini İslam hukuku oluşturmaktadır. Bütün bir hukuk siste- minin buna göre düzenlenmesi ve uygulanması öngörülmektedir. Kurallar kesin ve keskin olmalıdır. Böylelikle toplum ayakta kalabilir ve yozlaşmaktan kurtulabilir (Karakoç, 2010, s. 59). Karakoç, *diriliş* toplumu sisteminin taşıyıcılığını hukuka yüklemiş gibi görünmektedir. İdeal toplum düzenine ulaşmakta elbette hukuk sisteminin, dolayısıyla kanunların büyük bir önemi ve fonksiyonu vardır. Bunun farkında olan Karakoç, *diriliş* toplumunda adalet, hukuk konusuna büyük önem atfetmiştir.

Diriliş düşüncesinde Müslümanların tarih ve coğrafyalarını birleştirme ideali söz konusudur. Böylelikle, İslam uygarlığından müteşekkil tek bir ortak kültür oluşturulabilecektir. Elbette bu kültür, sınırları aşan, tüm Müslümanların birlikte olduğu "birlik ideali"dir. Bununla birlikte Müslümanlar arasında "politik birlik" de sağlanmalıdır. Bu ülkü ile birlikte İslam ülkelerinin birbirlerine yakınlaşması ve birlikte hareket etmesi hedeflenmektedir (Karakoç, 2010, s. 63). Böylelikle *diriliş* sitesinin sınırlarını da görmüş bulunuyoruz. Bu sınır, bütün Müslümanla- rın yaşamış oldukları coğrafyaları karşılamaktadır. Bütün Müslümanların bir araya gelerek aralarındaki ilişkinin artmasının sağlanması, birlikte iş yapabileme potansiyelinin yükselmesi gibi daha pek çok etken *diriliş* inancına olan ünsiyetin artmasını sağlayacaktır.

Diriliş düşüncesinde manevi olan her şeye büyük önem verilmektedir. Karakoç, *Diriliş Nes- linin Amentüsü*'nde maddi güçlerin manevi güçlerin denetiminde olması gerektiğini söyle- mektedir. Bu kriterin kişilik gelişiminde de kullanılacağı, kişilerin çocukluktan itibaren bu şuurda yetiştirileceği ifade edilmektedir. Böylelikle ekonomik gücün hükümranlılığı değil erdemin üstünlüğü vardır bu anlayışta. Toplum için çalışmak ve fedakârlık etmek vardır (Ka- rakoç, 2010, s. 44). Burada *diriliş* düşüncesinde yer alan temel felsefeyi görmemiz mümkün-

dür. *Diriliş* düşüncesinde bütün eylemler içten dışarı doğru hareket etmektedir. Her hareket ve davranışın görünmeyen bir boyutu vardır. Zahir olmayan bu eylem, *diriliş* düşüncesinde insanın özü ile bağdaştırılmış, adeta ruhun inşası ve her dem yeniden tazelenmesi ile eş tutulmuştur. *Diriliş* düşüncesinde, hareketten önce niyetin sağlam olması meselesi açıkça görülür. Bu bakımdan sağlam bir ruh inşası bu düşüncede önemli bir yer tutar.

Karakoç, *diriliş* düşüncesinde kültür, medeniyet ve estetik meselelerini de eklemiş, *diriliş* erine bu manada çeşitli fonksiyonlar yüklemiştir. Kültür ve medeniyeti muhafaza etmek kadar, onun, bulunduğu çağda üretken ve doğurgan olmasını sağlamak önemli bir unsurdur. Durgunluğa mahal vermemek, varsa herhangi bir durgunluk, o zaman, bir *diriliş* hareketi başlatmak suretiyle uygarlığa ilerleme yönünde hamle gerçekleştirmek gerekmektedir. Batı uygarlığı ile savaşılabilmek adına, kültür ve medeniyet dairemiz içinde bilime önem vermeli ve bu noktada çeşitli çalışmalar yapılmalıdır. Bir bilim ağı oluşturmalı ve teknik, sanat ve estetik unsurlardan müteşekkil düşünce dinamiği geliştirilmelidir. Yeni bir insan ve toplum psikolojisi örmek için kültür savaşının öncüsü olunmalıdır. Bütün bu cephelerde mücadele örneği sergilerken inanca sınıksız sarılarak "*diriliş eri*"nin ruh hâli içinde olunmalıdır (Karakoç, 2010, s. 31-33).

Diriliş düşüncesi bir otorite altına girmeye hoş bakmamaktadır. Bu yüzden modern hayatın getirdiği gizli köleliğe şiddetle karşıdır. "*Diriliş eri*" her daim özgürlüğünün ve özgür düşüncenin bayraktarlığını yapmalıdır. Özgürlüğün nerede başlayıp nerede bittiği veya özgürlükten ne anlaşılması lazım geldiği hususunda ise Müslümanlığın ilkelerine bakılmasını uygun görmektedir. Hayat karşısında bir duruş elde ederken *diriliş* düşüncesi referansını İslam'dan almaktadır. Bu yüzden, *diriliş eri* hayat karşısında bir pozisyon olarak savaşını her zaman ve zeminde sürdürmesini bilir. Bu mücadeleyi sürdürürken işlediği filleri nefisinden değil, Müslümanlık şuurunun getirdiği bir sorumlulukla yapar. *Diriliş* erinin hâl ve hareketlerini belirleyen temel dinamik unsur, kendi içinde İslam'ı en güzel şekilde yaşamak ve ardından da denize atılan bir taş gibi halkalar oluşturmak suretiyle bu güzel hasletlerin çoğalmasında ve hayat bulmasını sağlamaktır. Böylelikle *diriliş* düşüncesine bir mücadele metodu da belirlenmiş olmaktadır.

Modern hayat insani değerlerin birçoğunu dejenerasyona uğrattı. Özellikle de kentlerde etkisini gösterdi. İnsanlar varoluş sorununa kapıldılar. Hatta bazen varlık gayelerini anımsayamadılar. Bunalıma sürüklendiler. Bu durum toplumsal sorunların ortaya çıkmasına ve toplumsal olarak görüntünün değişmesine neden oldu. Özellikle de 20. yüzyıl bunun en iyi örneği oluşturdu. Savaşlar, yıkımlar, ölümler ve felaketler insanları karamsarlık iklimine sevk etti. Bulduğumuz 21. yüzyılda da benzer durumlar gün geçtikçe artmaya devam ediyor.

Modern dünyanın varlık problemi karşısında *diriliş* düşüncesi, Müslümanlığın bir varoluş hâline getirilmesi gerektiğini ifade etmektedir. Müslümanların kendilerini Müslüman saymakla bir yere varamayacağı, gerçekten İslam'ı özümseyerek ve yaşayarak hayat karşısında

mücadele edebileceklerini idealize söz konusudur. Böylelikle “*diriliş eri*”nin varlık gayesi İslam olacak ve çağın önemli bir hastalığı sayılabilecek varoluşsal problemlere gark olmayacaktır. Modern hayat karşısında kaygıya kapılmadan, sürekli olarak kendisini geliştirerek sapsağlam ve dimdik durabilecektir (Karakoç, 2010, s. 30).

Sezai Karakoç'un Hikâyeciliği

Sezai Karakoç, hikâye ile alakalı görüşlerine “Romanla Hikâyenin Arası Açılıyor” başlıklı yazısında yer verir: “Ne roman bir hikâyenin bir türevi ne hikâye romanın bir logaritmasıdır. Aralarındaki fark, bir kat sayı farkı değil, bir genişlik ve derinlik ayrılığı da değil, bir biçim farkı hiç değil, bir panorama ve bir perspektif farkı da değil, bir varoluş, bir öz farkıdır.” (Karakoç, 2007, s. 56). Bununla birlikte Karakoç, roman ve hikâyenin aralarında bir “doğum akrabalığı” olduğunu ve “birbirlerine yakın noktalardan” doğduklarını ifade eder (Karakoç, 2007, s. 56). Karakoç, yazısında salt hikâyenin üzerinde durmaktan ziyade, hikâye ile roman arasındaki ilişkiden bahseder.

Sezai Karakoç, biri 1978, diğeri 1982 yıllarında olmak üzere iki adet hikâye kitabı yayımlamıştır. Bunlar; *Hikâyeler 1-Meydan Ortaya Çıktığında* ve *Hikâyeler 2-Portreler* adlı kitaplardır. Karakoç, hikâyeci olma özelliği ile ön plana çıkan bir sanatkar değildir. Daha ziyade düşünce adamı veya şair olma vasıflarıyla toplum nezdinde kabul görmüştür. Zaten yazar bu tarihlere sonra yeni bir hikâye kitabı yayımlamamıştır. Yayımlamış olduğu bu iki kitapta toplam on yedi adet öyküsü vardır.

Karakoç'u *diriliş* düşüncesinin kurucusu olarak düşünürsek eğer, onun bu düşüncelerinin aksettği alanlar olarak vermiş olduğu bütün edebî türler ayrı bir önem ihtiva etmektedir. Bu türler içersisinde elbette ki, düşüncelerin açıkça dışarı vurumunu sağlayan nesrin önemli olduğu düşünülmektedir. Bu nedenle Karakoç'un hikâyeleri fikir arka planı oluşturması nedeniyle önem arz etmektedir.

Karakoç, hikâyelerinde üslup ve konu bakımından kendisine has bir duruş sergilemiştir. Hikâyeleri, metafizik öğelerle çevrili “*diriliş*” yüklü metinlerdir. Bu yönüyle anlam katmanları bakımından yoğunluk arz eder ve felsefe yüklüdür.

Karakoç'un Hikâyelerinde Diriliş Düşüncesi

Ruh ve Diriliş

Sezai Karakoç, İz adlı hikâyesinde bir “*diriliş eri*”nin serencamını anlatmaktadır. Kahramanımız “*diriliş*” göstermek suretiyle medeniyeti savunmaya çalışır. Hikâyede geçen ev sembolü yer yer değişik anlam örüntüleri üzerinde yoğunlaşmaktadır. Kahramanımız aslında harabe hâle gelen şehirde bulunan evi sürekli olarak onarmaya, onu ayakta tutmaya çalışmaktadır. Ev, okuyucunun zihninde pek çok karşılık bulur: Medeniyet, örf, âdet, gelenek, tarih, kültür,

ilim, sanat, insanlık fıtratı, vb. “*diriliş eri*”nin mücadelesi zaten harabe hâlini alan bir şehirde bir tek evi ayakta tutma ideali değildir. O, tüm her şey yok oluyorken, modernizm insan fıtratını bozmaya devam ederken, insanlar değerlerinden uzaklaşır olmuşken, “*diriliş eri*”, tüm bu değerlerin ayakta kalması için bütün gücüyle mücadele etmektedir:

“Evin duvarlarını onarıyordu. Düşen taşları yerine koyuyor, eskiyen tahtaları değiştiriyor, kayan pervazları düzeltiyordu. Ama ev, eski ev olmuyordu bir türlü. Bitmez tükenmez bir yıkım içindeydi ev. O yıkıldıkça adam onarıyordu. Ama, onarım, yıkılışı durduramıyordu. Onarım, yıkılıştan geride kalıyordu hep. Evle adam arasında bir inatlaşma sürüp gidiyordu adeta.” (Karakoç, 1995, s. 48).

Adam, kimsenin kalmadığı bir kentte tek başına bir “*diriliş eri*”ne yakışır mahiyette sonuna kadar mücadelesini sürdürmektedir. Hiçbir zaman umutsuzluğa düşmemektedir. Her ne olursa olursun savunma yapacağına ve direnç göstereceğine olan inancı tamdır. Adam o kadar idealist ve dava adamıdır ki yanında veya yakınında bir ikinci kişi olmadığından dolayı, kendisine arkadaş olarak kendi gölgesini seçmiştir.

Hikâye farklı anlam katmanlarından oluşmaktadır. Farklı okumalar ışığında farklı yorumlar ve temalar ortaya çıkabilmektedir. Ancak biz hikâyede *diriliş* düşüncesinin izlerini aradığımızdan, hikâyeye bu pencereden bakmayı ve değerlendirmeyi uygun bulduk.

Hikâye genelinde modernizmin yıkıcı etkisi ve bu yıkıcı etkinin çepeçevre sarıp sarmaladığı, insanları varoluşsal sorunlara iten nedenler eleştirilmekte ve bunların karşısına antitez olarak *diriliş* düşüncesi konumlandırılmaktadır. *Diriliş* düşüncesi bir ev veya adam üzerinden anlatılmaya çalışılmaktadır.

Hikâyede *diriliş* düşüncesinin birlikte hareket etme ve cemaat olma fikri işlenmektedir. Tek başına mücadelenin olumlu sonuç getirmeyeceği, kolektif hareket ederek daha sağlam bir mücadele yöntemi benimseneceği vurgulanmaktadır:

“<<Ev, evle ayakta durur.>> diye düşündü, istemi dışında, adam, <<Tek başına bir ev ayakta duramaz. Bitişik yapılsalar da yine de birbirlerine destek olurlar. Nasıl aileler arasında görünmeyen bağlar varsa, evler arasında da böyle bağlar olsa gerek. Her ev, tek başına ve bahçe içinde de olsa hepsi yine de birbirlerine dayanıyor gibi dururlar. Birbirlerine bakmaları, güven sağlıyor olmalı kendilerine. Her biri öbürüyle var oluyor sanki. Tek başlarına var olmak, evlerin harcı değil.>>” (Karakoç, 1995, s. 48-49).

Sezai Karakoç, *Bülbül* adlı hikâyesinde, bülbül sembolizasyonu dâhilinde doğumdan itibaren bir insanın hayatını anlatmaktadır. Hikâyenin kahramanı bir bülbüldür. Hikâyede bülbülün yani insanın hayat karşısında doğum ile birlikte başlayan mücadelesi ele alınmaktadır. Annesini kaybeden bülbül, onun gelmesini uzun bir süre bekledikten sonra artık hepten umudunu kesmiştir. Yapayalnız kalmıştır. Ancak daha sonra annesini kaybetmesi onu çok üzmüş ve derin bir yalnızlığa itmiştir. Kahramanımız içine düştüğü yalnızlık hissiyatıyla kendini bir bunalımın içinde bulur: “Bunalım onu düşüncelere götürüyor, düşünceler bir ay-

dınlık getiriyor, bir yüceliş, bir aydınlanış git git ruhunu kaplıyordu." (Karakoç, 1982, s. 115). Kahramanımız içine düştüğü bunalımdan sıyrılmayı başarabilmiştir. Aslında suyun bulanıklaşması ardından bazı taşlar yerine oturmuş bir şekilde eskisinden daha sağlıklı olmuştur. Bunalımın kendisini sevk ettiği derin düşünceler, onun ruhunun aydınlığa kavuşmasına vesile olmuştur. Bu bir *diriliş* ruhunun nişanesidir.

Kent ve Mekân

Geç Kalan Adamın Öyküsü'nde; İkinci Dünya Savaşı ardından yaşanan maddi yetersizlikler ve onun getirmiş olduğu yıkıcı ruh hâlinin bir kentin şahsında toplanişı, yaşlı ve yalnız yaşayan bir kadının evi üzerinden betimlenmeye çalışılmıştır. Hikâyede birbirinden bağımsız ve birbirine yabancı iki insan vardır: yaşlı bir kadın ve otuz beş yaşlarında genç bir adam. İkisi de büyük bir teslimiyet ve tevekkül hâlinindedirler. Yaşlı kadın eşini kaybetmiş, çocukları da çeşitli vesilelerle yuvadan uzaklaşmıştır. Şimdi o, eski günlerin özlemi içinde hayatına tek başına, geçim sıkıntısı içinde devam etmektedir. Hikâyede anlatılan zaman dilimi, kadının ölümden bir süre önce geçirmiş olduğu zamana tekabül etmektedir. Adam ise, babasının vasiyet buyurmasının ardından, hiç tanımadığı yaşlı kadına doğru yola çıkmıştır. Babası, çok yakın olan merhum arkadaşını rüyasında görmüştür. Merhum arkadaşına: "Senin vefan bu kadar mıydı? Geriye kimlerim kaldı, hiç düşündün mü?"; "Ben senin yerinde olsaydım, böyle mi yapardım?" (Karakoç, 1982, s. 15) demiştir. Ardından babası ölüm döşeğindeyken oğluna, yani otuz beş yaşlarında olan genç adama, "Oğlum, en kısa zamanda oraya gitmeli ve sadece para yardımı yapmakla yetinmemeli, yüreğinin en sıcak alakalarını oraya taşımalısın." (Karakoç, 1982, s. 15) diyerek ona vasiyet buyurmuştur. Bunun üzerine genç adam, babasının vasiyetini yerine getirmek arzusuyla yaşlı kadına ulaşmak için yola çıkmıştır.

Adam kente girdiğinde ve yaşlı kadına ulaştığında artık çok geçtir. Kadın ruhunu teslim etmiştir. Genç adam babasının vasiyetini yerine getirememenin acısı ile derbeder olmuştur. "Geç kaldım, geç kaldım!" diye kendi kendine hayıflanarak kentten çıkarken bir ses duyar gibi olmuştur:

"Geç kalmadın. O, sana muhtaç değildi ki geç kalmış olasın. Tam vaktinde geldin. Şimdi, onun çocuklarına ya da başkalarına yardım edebilir, elini uzatabilirsin. Zaten o sağ olsaydı, yardım kabul etmeyecek, parmaklarıyla sana başkalarını işaret edecekti. Başka yoksulları. Kimseye el açmadan, kimseden yardım istemeden bugüne geldi ve çocuklarını da getirdi. Bundan ötesi onun sorumluluğu dışında." (Karakoç, 1982, s. 20).

Genç adam bunun üzerine kente geri döner. Ne o kent eski kenttir ne de adam o eski adamdır. Artık o kent, Karakoç'un idealini oluşturan *diriliş* kentidir: "Genç, adam, ruhu şimdiye kadar hissetmediği, yabancı olduğu bir takım kaynaşmalarla, iç kaynaşmalarıyla dolu, kente geri döndü." (Karakoç, 1982, s. 20). Genç adam, babasının vasiyeti üzerine çıktığı yolculuktan, ruhunu aydınlığa ulaştırmıştır. Genç adamın ruhu dirilmiştir, o artık bir *diriliş* eridir.